

Jiří Prokop
Charles University in Prague

Joanna M. Łukasik, Bogdan Stańkowski (red.),
Wyzwania szkolnej codzienności
Kraków 2015, Wydawnictwo WAM, ISBN 978-83-277-1095-6,
ss. 260

Szkoła jako instytucja oraz przestrzeń społeczna, edukacyjna, kulturowa stanowi przedmiot zainteresowań wielu badaczy. Dlatego też o szkole napisano wiele prac naukowych. Ich zakres, obszar i poruszana problematyka jest różnorodna i obejmuje wiele zagadnień. Jak zauważa prof. Mirosław J. Szymański w recenzji książki *Wyzwania szkolnej codzienności*, można przyjąć, że – w związku z tym – o szkole trudno powiedzieć coś nowego. Jednakże bliższe przyjrzenie się zagadnieniu szkoły jako instytucji i przestrzeni pozwala „zrozumieć, że dotyczy to tylko niektórych zakresów spraw” (M.J. Szymański). Nietrudno zauważyć, że większość publikacji dotyczy kwestii związanych z zarządzaniem szkołą czy preferowanymi działaniami dydaktycznymi i wychowawczymi. Inne zagadnienia, jak na przykład ukryty program szkoły, czy znaczenie relacji pomiędzy poszczególnymi podmiotami dla ich rozwoju oraz rozwoju szkoły podejmowane są znacznie rzadziej. Z pewnością luka ta zostaje uzupełniona przez redaktorów, jak i autorów poszczególnych rozdziałów składających na recenzowaną publikację - *Wyzwania szkolnej codzienności*. Autorzy podjęli w niej próbę spojrzenia na pracę podmiotów szkoły przez pryzmat doświadczeń dnia codziennego.

Redaktorzy tomu – Joanna M. Łukasik i Bogdan Stańkowski – w przygotowaniu i opracowaniu publikacji odwołali się do filozoficznych, socjologicznych i pedagogicznych założeń kategorii „codziennosc”, osadzając ją w przestrzeni

szkoły. W celu zgłębienia wiedzy w mało dotychczas penetrowanych obszarach szkolnej rzeczywistości oraz zwrócenia uwagi na „palące kwestie” wymagające szczególnego zgłębienia teoretycznego i praktycznego Redaktorzy zaprosili pedagogów i psychologów do podjęcia dyskusji, a w konsekwencji również do wypracowania praktycznych przesłanek do ulepszania szkolnej codzienności.

Wielość zaproponowanych analiz oraz tematyczna różnorodność przyczyniły się do wyodrębnienia przez Redaktorów trzech części.

W części pierwszej *Nauczyciel w szkolnej codzienności*, znajdują się cztery artykuły. W części tej Autorzy skoncentrowali się głównie na samopoczuciu oraz funkcjonowaniu nauczycieli w roli zawodowej, a także na nowych wyzwaniach, jakie stoją przed nimi.

W tej części na szczególną uwagę zasługują dwa artykuły. Joanna M. Łukasik w tekście zatytułowanym „*Bal przebierańców*” – *różne oblicza (pseudo) wspólnot pokoju nauczycielskiego* w odniesieniu do prowadzonych badań ukazuje typy relacji panujące pomiędzy nauczycielami. Autorka, posługując się symbolami zaczerpniętymi z mitologii greckiej, demaskuje działania nauczycieli destrukcyjnie wpływające na integrowanie ich wokół wspólnych celów zorientowanych na jakościowy rozwój szkoły przez pryzmat realizacji indywidualnych celów związanych z rozwojem każdego nauczyciela.

Drugi artykuł, który zasługuje na szczególne wyróżnienie jest autorstwa Romy Kwiecińskiej i Danuty Stępień (*Strategie przetrwania nauczycieli jako element ukrytego programu szkoły*). Autorki zwracają w nim uwagę, że na proces edukacji bardzo mocno wpływają prawdziwe, lecz często nieuświadomione (nieświadome) postawy i uczucia nauczycieli, do których można zaliczyć strategie przetrwania (istniejące niezależnie od świadomych i zaakceptowanych poglądów, przekonań i planów działania). Podkreślają, że w interakcjach z uczniami mają znacznie większy wpływ na przebieg wychowania niż ustalony i oficjalny program działania, stąd strategie przetrwania nauczycieli autorki przedstawiły w kontekście ukrytego programu szkoły.

W tej części książki również podjęto rozważania dotyczące autorytetu nauczyciela (artykuł Pauliny Dudy, *Autorytet nauczyciela w percepcji młodzieży*) oraz wizerunku nauczyciela kreowanego przez uczniów edukacji wczesnoszkolnej (artykuł Moniki Jurewicz, *Nauczyciel wczesnej edukacji w percepcji uczniów*).

Druga część pracy *Oczekiwania wobec nauczyciela* oscyluje wokół zagadnień oczekiwań formułowanych pod adresem nauczycieli przez władze oświatowe, uczniów oraz zmieniający się świat i szkolną rzeczywistość. Część ta składa się z sześciu artykułów. W tej części szczególnie warte wyróżnienia są artykuły podejmujące zagadnienia nowe, dotychczas nie podejmowane w odniesieniu do pracy nauczyciela i szkoły. Do nich zaliczyć można artykuł Anny K. Dudy zatytułowany *Kompetencje i umiejętności coachingowe w codziennej praktyce nauczycieli*. Autorka zwraca uwagę, że w kształceniu nauczycieli oraz

w procesie ich doskonalenia, czy samodoskonalenia niezwykle ważne z perspektywy pracy z uczniem są kompetencje coachingowe. Kompetencje te zestawia z kompetencjami dobrego nauczyciela podkreślając spójność z jego podstawowymi umiejętnościami. Zauważa, że kompetencje te są również narzędziem efektywności pracy i budowania pozytywnych relacji międzyludzkich. Interesującą perspektywę wychowania i funkcjonowania ucznia w szkole odnalazć można w artykule Kingi Sobieszkańskiej (*Codziennosc szkolna na scenie – scena w szkolnej codzienności*). Autorka podkreśla wagę stosowania metod opartych na dramie w procesie budowania przeżyć wewnętrznych uczniów oraz własnych refleksji. W tej części warto również docenić artykuł Anny M. Mróz pt. *Kompetencje temporalne nauczycieli jako wyznacznik sprawnego funkcjonowania w szkolnej codzienności*. Autorka zwraca uwagę, że w kształceniu nauczycieli powinno zwrócić szczególną uwagę na kreowanie kompetencji temporalnych. Ich wartość bowiem przejawia się w efektywnym funkcjonowaniu w szkolnej codzienności dzięki umiejętności kształtowania własnej biografii zawodowej, jak i osobistej.

Ostatnia, trzecia część książki, zatytułowana *Edukacja zdrowotna w szkole*, poświęcona jest zagadnieniom szeroko pojętej edukacji zdrowotnej w odniesieniu do uczniów oraz nauczycieli. Olga Wyżga w artykule *Szkoła promująca zdrowie... czy pokój nauczycielski też?* koncentruje się na problemach zdrowotnych nauczycieli oraz perspektywie pomocy im w tym zakresie wskazując, że są to zagadnienia często pomijane w codziennej praktyce zawodowej. Kolejny artykuł – autorstwa Barbary Pietrygi i Heleny Wróny-Polańskiej (*Transplantologia, jako wyzwanie dla edukacji zdrowotnej w warunkach codzienności szkolnej*) zgłębia rzadko opisywane problemy transplantologii w kontekście szkolnej edukacji prozdrowotnej. Autorki artykułu starają się odpowiedzieć na pytanie, czy środowisko szkolne jest gotowe sprostać wyzwaniom, jakie niesie postęp w dziedzinie medycyny. Wskazują również zadania, jakie wynikają z edukacji promującej transplantację narządów ludzkich w warunkach codzienności szkolnej. Część tę zamyka artykuł Urszuli Tyluś: *Dzieci i młodzież w nierozwiązanej kwestii ubóstwa*. Autorka wskazuje konsekwencje personalne i społeczne ubóstwa dzieci i młodzieży. Szansę na wyjście z marazmu ubóstwa upatruje ona w dodatkowym doinwestowaniu edukacji tych uczniów oraz odpowiednie wsparcie socjalne i opiekuńcze. Działania te stanowią bowiem podstawę kształtowania ambitnych postaw uczniów doświadczających ubóstwa i dążenia do zmiany własnego życia.

Autorzy podkreślają, że wiele poruszanych kwestii pozostaje otwartych, co potwierdza, że recenzowana praca jest swoistym zaproszeniem do dyskusji, a także impulsem do podejmowania interdyscyplinarnej współpracy naukowców w poznawaniu „codziennosci zakorzenionej w przestrzeni szkoły”. Podjęte w publikacji liczne, dotychczas mało zbadane, wątki w mojej ocenie stanowią cenne źródło inspiracji do refleksji, badań oraz praktycznych rozwiązań w celu

efektywnego podejmowania wyzwań, jakie ze sobą niesie szkolna codzienność. Pracę ze względu na jej niezwykłą wartość merytoryczną polecam szerokiemu gronu odbiorców, nie tylko studentom pedagogiki, ale również teoretykom i badaczom wielu dyscyplin, a także praktykom, a więc nauczycielom, wychowawcom, pedagogom.